

Illusionerna borta

I två år talades det om att de fyra stora skulle mötas igen; inspiratören var Churchill med outsläckt tro på sin förmåga att tjusa och övertyga. Så kom mötet, utan Churchill, för fyra månader sedan. Resultatet blev, sades det i allmänhet, mycket gott. Ålskvardhet, middagar, presenter, fotografier av en rad äldre herrar, som tycktes tävla i vänlighet, gemytlighet och optimism. Det talades om en ny anda, Genèveandan, och alla världens statsmän sade sig vara besjälade av denna anda. Vari bestod den då? Jo, just i att man ville vara överens, att man var enig i sin tro på möjligheten att nå enighet. Visserligen hade de fyra stora inte blivit ense om någonting, tvärtom hade de på alla punkter av betydelse varit oeniga. Men det var, förklarade ministrarna och tidningar, en detalj som endast den illasinnade eller klenrogne betonade. Det väsentliga var själva andan, presidenter och premiärministrar kunde inte antas arbeta med småsaker. När utrikesministrarna möttes, också i Genève, skulle andan materialiseras i konkreta uppgörelser; med tillförsikt borde alla välsinnade vänta på den stora transsubstantiationen, på hur ordet skulle bli kött.

Trodde man i departementen och redaktionerna på denna underbara förvandling? Det är kanske det intressantaste av problemen kring Genève. Ett kategoriskt ja eller nej är naturligtvis orimligt. Men vad den fria världen angår kan det antas — det vore alltför pin-

samt att anta något annat — att vissa förhoppningar fanns om lösningar; förhoppningarna var kanske inte stora, men de stimulerades av tron på trons värde, alltså av tron på att om man var optimistisk något möjligen skulle stå att vinna. Men härtill kom den realistiska uppfattningen att folken längtade efter avspänning, efter lugnande förklaringar, och att det vore farligt att inte prestera eller ställa i utsikt vad, som önskades. Den ryska fredsoffensiven måste, hur falsk eller tillfällig den än ansågs vara, mötas av en demokratiernas fredsoffensiv; hemmafronten fordrade det.

Nu är vi där. Efter en kort tid av debatter utrikesministrarna emellan är det klart att även de mest begränsade förhoppningarna kommer att svikta. Hur kunde stormaktsrepresentanterna framföra sina deklamationer och förslag med allvarliga ansikten? frågar Englands främsta tidning, Manchester Guardian, som i juli och augusti log nästan lika brett och rart som statscheferna i Genève. Och den frågan ställer sig folk över hela världen. Driver världsaktörerna med publiken, eller har de levt sig in i dessa kuriösa propagandistroller?

Skillnaderna mellan de förhandlande parternas utgångspunkter är så stora att diskussionen måste bli en uppvisning för läktaren. Väster kräver en tysk återförening; ryssarna har klagat att de inte kan tänka sig ett Östtyskland som skulle förlora sina "sociala landvinningar" (Molotovs senaste uttryck), dvs. endast om hela Tyskland blir

kommunistiskt och alltså en rysk satellit är återförening tänkbar. På den punkten har Molotovs senaste deklamationer varit fullt klargörande. Och varför skulle Ryssland till Atlantstaterna avträda ett land på sjuttion miljoner och därmed kanske frivilligt börja likvidationen av hela den kommunistiska erövringen efter kriget? Säkerhet: därmed menar Väster Atlantpaktens samverkan mellan demokratierna, gärna naturligtvis kompletterad med allmänna löften att man inte skall angripa varann och att FN skall underlättas om angrepp sker. Ryssarna menar med säkerhet Sovjetblockets bestånd plus de allmänna löftena, men framför allt Atlantpaktens upplösning — alltså vad Väster kallar osäkerhet. Sådana motsättningar kan inte lösas genom förhandlingar, allra minst som varje tvång till uppgörelse saknas.

Det är förstälgt att detta dilemma föder de mest bisarra överslättningar och konstruktioner. Dulles framhåller klart

att allting går säkert bra att ordna bara Tyskland blir enat igen — ja, men det är uppenbart omöjligt. Molotov föreslår ett alltyskt råd med vetorätt för bägge parterna, ungefär som Calhoun före inbördeskriget i Amerika föreslog två presidenter, en för Norden och en för Södern, med ömsesidig vetorätt. Systemet med enpartilister i Sovjet har ju slagit utomordentligt väl ut, förklarar samme ryske skämtare, som om detta system, tyranniets signatur, vore ett valsysteem att diskutera på samma sätt som proportionalism och majoritetsval. Inför omöjligheten att komma till resultat har de fyra utrikesministrarna — och främst "de två största" — ogenerat svingat sig i tomhetens stratosfär. Vid sidan sköts det reella, de ryska hjälpsändningarna till och uppvisningarna bland arabfolken, Dulles reser till de användbara diktatorerna i Madrid och Belgrad. Vid ons-

dagens sammanträde kastades emellertid äntligen masken av gemytlighet i Genève. Varken Dulles eller Macmillan stod längre ut med att spela hoppfulla; den engelske utrikesministern förklarade rent ut att det var "meningslöst att diskutera den tyska frågan" med ryssarna.

Något skadligt eller farligt behöver heller inte följa med spelet i Genève; snarast tyder det på att någon omedelbar fara för världsfreden inte anses existera. Faran uppstår först om den ryska fredsoffensiven leder till försvagande av Västerens samverkan och försvar. Men allvarliga risker i den vägen kan för närvarande inte skönjas. Den illusionism som det första Genève-mötet framkallade måste efter det nya mötets misslyckande nå bristningsgränsen, även om det nu kommer att försäkras att nästa möte skall föra från utopi till verklighet.